

EL CATALÀ PREN LA PARAULA

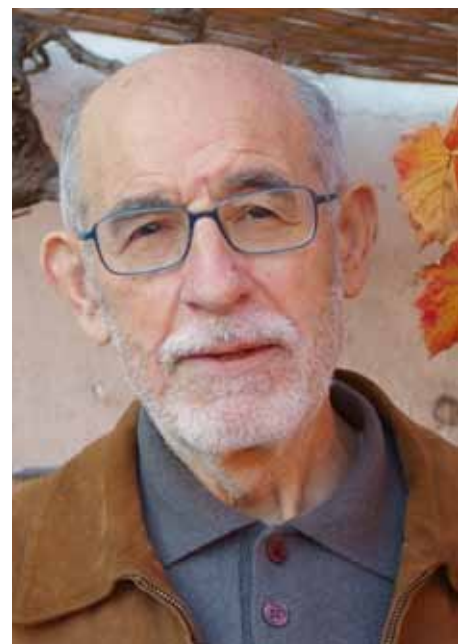

Carles Montpart Tura

En els darrers cinc anys hem publicat en aquestes mateixes pàgines dos articles donant notícia d'algunes de les novetats que s'havien editat en el seu moment relacionades amb la llengua catalana. Al número 34 (maig de 2015) dedicàvem “A l'entorn de la llengua” a la memòria de Joan Solà —que ens havia deixat l'octubre de 2010— i hi ressenyàvem diverses publicacions que recollien conjunts d'articles de tema lingüístic d'autors com el mateix Solà, Albert Pla i Nualart, Pau Vidal i Rudolf Ortega. Més recentment, al número 78 (maig de 2019), publicàvem “Llengua i societat”, una panoràmica d'alguns dels llibres sobre el català de publicació més recent. Avui, continuant en aquesta línia, comentem alguns dels títols que sobre la història, la situació actual i el controvertit futur de la nostra llengua s'han editat els darrers mesos.

Gomà, un divulgador lingüístic

En el primer dels articles esmentats, donàvem notícia de la publicació del llibre miscel·lani sobre la llengua titulat *Canvi d'agulles. Per un català més ric, àgil i senzill* (RBA La Magrana, 2015) on, sota l'estímul editor d'Enric Gomà (Barcelona, 1963), diversos escriptors, filòlegs, lingüistes i assessors de diversos mitjans, havien estat convidats a donar la seva opinió sobre algun aspecte controvertit de la llengua catalana. Es tractava d'un llibre molt variat, estimulante i que constituïa una bona mostra de la diversitat de parers que mantenien els professionals de la llengua respecte de la seva salut interna i social. Hi havia aportacions de Magí Camps —que presentava una proposta de modificació de l'ús del guionet en els prefixos i els mots compostos—, de Ricard Fité, d'Agustí Mas, de

Joan Solà

Rudolf Ortega —que defensava una revisió de la normativa que

simplifiqués l'ús de la dièresi— d'Albert Pla Nualart —que exposava uns “Nous criteris per a velles qüestions controvertides”—, d'Ernest Rusinés, de Màrius Serra, de Ramon Solsona, de Pau Vidal i del mateix Enric Gomà.

Al segon article, “Llengua i societat”, tornàvem a esmentar l'escriptor i divulgador lingüístic Enric Gomà arran de l'aparició de *Control de plagues* (Pòrtic, 2018), un llibre en què l'autor seleccionava i comentava amb fina ironia noranta-dues paraules que, malgrat que són absolutament correctes, segons el seu criteri caldria bandejar del nostre ús quotidià —92 *paraules catalanes per fumigar* era el subtítol del llibre— i substituir per les seves equivalents més genuïnes. El punt de partida de Gomà era el català quotidià, comú, espontani, el que ell mateix defineix com a “natural” o “de tota la vida” i que l'autor va aprendre de petit en una àrea que, centrada en Barcelona, s'allarga

Enric Gomà

fins al Vallès i el Maresme. En contraposició a aquest model de llengua, Gomà mostrava la seva aversió —expressada sempre de forma educada, però també irònica i mordaç quan calia— cap a les paraules afectades, pedants, rebuscades o que s'acosten innecessàriament a les seves equivalents castellanes. N'eren alguns exemples les següents (el primer és el mot que Gomà fumigaria): afilador/esmolet; apropar/acostar; arranjar/arreglar; avena/civada; boda/casament; camiseta/samarreta; cercar/buscar; contagiar/encomanar; digerir/pair; doctor/metge; encontre/trobada; entrecot/mitjana; hematoma/blau;

marxar/anar-se'n; oxidar/rovellar; ràpid/de pressa; realitzar/fer; sabor/gust; tenda/botiga; Verge/ Mare de Déu.

Català i castellà, llengües veïnes

Fidel al seu personal estil divulgador i fent gala un cop més de l'ús de la ironia i del recurs a la facècia, Enric Gomà ha publicat aquest any *El castellà, la llengua del costat* (Pòrtic, 2020), llibre en què ressegueix la història del controvertit veïnatge d'aquestes dues llengües. A partir del repàs de la presència del castellà a Catalunya durant gairebé cinc segles —concretament entre 1410 i 1870— Gomà posa en qüestió el que sovint se sol donar

per cert, és a dir, que el castellà ha estat una llengua coneguda i parlada a Catalunya *des de sempre*. No es tracta, com el mateix autor confessa al pròleg, d'un assaig pensat per a especialistes, sinó d'un text que pretén satisfer la curiositat d'un públic ampli interessant en la història de la cultura en general i de la llengua catalana en particular. L'estil del volum —marca de la casa— és com diu l'autor mateix "el d'una conversa amable i distesa en un funicular" (p. 21), fet que provoca que el llibre sigui de fàcil lectura i d'una gran amenitat.

Els set capítols que segueixen al pròleg van desgranant, doncs, les fites cabdals de la presència de la llengua castellana a Catalunya. Una història que comença amb la tímida aparició d'aquest idioma a la cort pel fet de ser la llengua dels Trastàmara —començant per Ferran d'Antequera, i continuant per Alfons IV i Joan II, tots ells nascuts a Medina del Campo—, circumstància que comporta la instal·lació a Catalunya de nobles castellans i la incipient castellanització dels nobles catalans quan la cort es desplaça a terres de Castella. Més endavant, ja als segles XVIII i, sobretot al XIX, i sobre el terreny abonat d'una llengua castellana prestigiosa pel fet de ser la del poder, serà la nova classe social hegemònica, l'alta burgesia, qui encetarà el camí de la castellanització.

A l'entremig, Gomà dedica un interessant capítol del seu estudi, "Servir a la pàtria", a demostrar la identificació que ja des del segle XVI, però sobretot després del Decret de Nova Planta, es produeix entre la llengua castellana i el poder militar al qual Catalunya queda sotmesa: "A Catalunya, durant molts segles, el castellà es

Carme Junyent

va conèixer com 'la llengua de la tropa'" (p. 54). Una identificació que es farà més evident a partir de 1844, quan el servei militar esdevé obligatori per a tots els espanyols: "Durant el servei militar, els catalans entraven en contacte amb el castellà. Nois sortits de pobles recòndits o bé de ciutats allunyades del camí ral arribaven a una caserna on els comandaments se'ls adreçaven en castellà. [...] El servei militar va aparèixer en el moment en què Espanya va decidir que els catalans havien de saber castellà" (p. 64).

Ara bé, totes les disposicions que es dicten, a partir de finals del segle XVIII i al llarg del segle XIX, sobre la necessitat d'imposar el castellà en tots els àmbits de la vida social justament revelaven que, malgrat el servei militar, els esforços dels diversos ordres religiosos que controlaven l'ensenyament, la introducció del castellà en el món del teatre popular i l'escolarització obligatòria —que es va decretar oficialment amb la Llei Moyano

de 1857—, la llengua castellana seguia sense comprendre's del tot i, sobretot, seguia sense usar-se de forma majoritària. Només l'alta burgesia i els ambients culturals refinats, enlluernats per l'esclat del prestigi de les lletres castellanes a partir del Segle d'Or, van adherir-se disciplinadament a l'ús del castellà. En el moment, doncs, en què s'inicia la Renaixença, és quan paradoxalment culmina la castellanització d'una intel·lectualitat burgesa que, en paraules de Gomà "aspirava a incorporar-se a la cultura espanyola amb tots els honors i rebre l'acceptació de la cultura madrilenya" (p. 189). L'assaig d'Enric Gomà acaba aquí. Al llarg del segle XX, la presència del castellà a Catalunya prendrà tota una altra dimensió que ens portarà a la situació en què ens trobem actualment. Aquesta, però, ja serà una altra història.

El futur del català depèn de tu

**Carme
Junyent**

La Campana

De qui depèn el futur del català?

I si parlem de la situació actual de la llengua catalana i del futur que li espera, és evident que el llibre de Carme Junyent (Masquefa, 1955) *El futur del català depèn de tu* (La Campana, 2020) és l'obra que s'ha comentat més els darrers mesos als mitjans de comunicació i a les xarxes socials. L'autora, que és professora de lingüística a la Universitat de Barcelona i creadora del Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA), ve mantenint des dels anys 90 del segle passat que el futur de la llengua catalana està seriosament amenaçat si no s'inverteixen un conjunt de tendències negatives com ara la progressiva pèrdua de territori, la disminució del percentatge de parlants que tenen el català com a primera llengua o la reducció alarmant del seu ús social.

Carme Junyent, autora de nombroses publicacions, com ara *Les llengües d'Àfrica*. Empúries,

1986), *Les llengües del món*. (Empúries, 1989), *Vida i mort de les llengües*. Empúries, 1992) i *Contra la planificació. Una proposta ecolingüística*. Empúries, 1998), entre molts altres títols en què ha actuat com a editora, ha comptat en aquesta ocasió amb la col·laboració de la periodista i assessora lingüística Bel Zaballa, la qual s'ha encarregat de transcriure les converses que van mantenir, a instàncies de l'editora Isabel Martí, sobre la situació actual del català i dels seus perills més imminents.

La tesi del llibre és molt clara: "La mort d'una llengua no és un fenomen sobtat; és un procés que pot arribar a durar segles però que, inexorablement, arriba a un punt de no retorn —o de retorn quasi impossible—: quan s'interromp la transmissió intergeneracional. Doncs bé, sabeu quantes llengües ja no es transmeten actualment? Més de la meitat de les llengües del món" (p. 13). La mort de les llengües, a més, no té res de natural: "Si moren, és perquè els seus parlants deixen de parlar-les. I deixar de parlar una llengua no en té res, de natural. Totes les llengües podrien viure sempre. Si en moren, és perquè s'ha pressionat tant els parlants que han acabat deixant de parlar la seva llengua per parlar-ne una altra amb els seus fills. I això, deixar de parlar la llengua als fills, és la mort d'una llengua" (p. 28).

Per a l'autora, el català, que està en el grup del 95 % de les llengües del món que estan amenaçades, però que encara s'està transmetent, necessita que els seus parlants s'adonin de la seva situació real de subordinació i hi reaccionin de forma adequada: "Què passarà amb el català, que és dins d'aquest grup? Seguirem com sempre fins

que ens adonem que ja no hi ha res a fer o reaccionarem perquè entendrem que si no ens en fem responsables no trigarem a veure com es torna una llengua de gent gran que una altra pandèmia pot fer desaparèixer. Els que ploren la mort d'una llengua són, desgraciadament, els que la van deixar morir" (p. 13-14).

Com dèiem més amunt, entre els símptomes que Junyent detecta com a més preocupants en el cas del català, destaquen la caiguda sostinguda del nombre de parlants —afirmació que avala amb les dades de l'Enquesta d'Usos Lingüístics de la Població (EULP)—, la reducció de la base territorial i la disminució de l'ús com a llengua habitual dels joves —només un 35,2 % ho fa de manera habitual i un escarransit 16,3 % comença sempre les converses en català. Davant d'aquestes dades alarmants, a les quals cal sumar una aplicació fracassada de la immersió lingüística, especialment a l'ensenyament secundari, Carme Junyent denuncia una i altra vegada al seu assaig el cofoisme del discurs oficial sobre la llengua i la trampa que suposa l'entronització d'un bilingüisme social que a la pràctica es converteix sempre en una convergència cap al castellà per part dels catalanoparlants. Un comportament, aquest, típic de les situacions de subordinació i que reflecteix la manca de consciència lingüística d'una gran majoria dels parlants. El castellà, diu Junyent, és la llengua que els parlants interpreten com a no marcada, la que no els portarà problemes.

Com que totes les llengües que han desaparegut han passat per una fase de bilingüització, de subordinació a una altra, segons Carme Junyent

no hi més solució que mantenir-se sempre en l'ús del català. Aquest és l'únic comportament que, en el marc d'una societat cada vegada més multilingüe, pot assegurar la continuïtat de la llengua. En aquest sentit, la lingüista afirma el següent: "Hi ha una altra condició indispensable perquè el català sobrevisqui, i és comptar amb la solidaritat de tots els altres parlants: dels d'altres llengües minoritàries i també dels de llengües dominants. El futur del català depèn tant dels qui el parlen, i que no cedeixin, com dels qui no el tenen com a llengua, però que cal que s'hi solidaritzin" (p. 70-71).

El futur d'una llengua, doncs, depèn, en primer lloc, dels seus parlants. D'aquí el títol de l'assaig: el futur del català depèn de tots i cadascun de nosaltres. Carme Junyent ens repta, finalment, que ens proposem, durant un mínim de dos mesos, a exercir plenament la consciència lingüística i a automatitzar la rutina de no canviar de llengua. Els resultats, diu, ens poden arribar a sorprendre.

Un testimoni de la Catalunya Nord

No pot haver estat més feliç la publicació, amb pocs mesos de diferència, del llibre de Carme Junyent i de *Els invisibles* (L'Avenç, 2020) de l'escriptor nord-català Joan Lluís-Lluís (Perpinyà, 1963), un text autobiogràfic que podria constituir la part aplicada de *El futur depèn de tu*. El volum, el tercer de la nova i interessant col·lecció "L'Accent", que es proposa editar textos de caire memorialístic en format breu i mida petita, ens presenta la crònica personal de la pèrdua de la transmissió familiar de la llengua catalana que va patir l'autor en la seva infantesa, i la seva

Joan-Lluís Lluís

recuperació posterior per part d'un jove que decideix ser escriptor en català.

El llibre comença amb un primer record de l'escola primària al Voló en què l'autor —un alumne "de segona categoria", fill d'immigrants— és blanc de la burla dels seus companys pel poc domini del francès que tenia. A partir d'aquí Joan-Lluís Lluís va trenant una història que, com ell mateix

afirma, "tindria com a fil conductor les dues llengües que han maldat dintre meu per fer-se un espai, convivint-hi o fent-s'hi guerra. L'una, el català, des de la modèstia i la temptació de l'oblit; l'altra, el francès, des de l'arrogància i la voluntat d'omnipotència" (p. 17). L'autor ens explica els seus orígens familiars i com el fet d'esdevenir un aplicat alumne i treure les millors notes en llengua francesa —l'única llengua que era present a tot arreu— va ser un procés paral·lel a l'oblit del català i d'algunes paraules en castellà que sentia quan anava de vacances a Cassà de la Selva. A l'escola, la situació era aquesta: "En aquells anys ja no es castigava ningú per parlar català, a l'aula o al pati, perquè ja ningú de la meua edat no parlava català ni a l'aula ni al pati. La majoria dels alumnes en sabien poc, i només com a llengua sentida i mai parlada, i els que la sabíem parlar més o menys no imaginàvem que fos possible fer-ho al recinte sagrat d'una escola" (p. 38).

A mesura que va entrar en l'adolescència i la primer joventut, però, se li va anar fent més i més visible la necessitat de recuperar la llengua que només parlava amb el pare, Rafel Lluís, el qual, tot i que havia nascut a Morellàs (el Vallespir), havia crescut a Llagostera (el Gironès). La mare, en canvi, malgrat haver nascut a Riudellots de la Selva i haver estat criada a Cassà de la Selva, li va parlar en francès a partir dels quatre o cinc anys. L'adquisició del disc *Viatge a Ítaca*, de Lluís Llach, va ser un autèntic detonant: "Va ser la primera esquerra que vaig percebre en el monopoli del qual disposava fins llavors la cultura francesa en el meu món mental" (p. 48). La sensació, però, era d'invisibilitat total. Davant de

l'afirmació d'una professora que, a classe de francès, va burlar-se del català dient que no servia per a res, Joan-Lluís Lluís recorda aquesta sensació: "Els pocs que pensàvem que sí que podia servir —tres o quatre, potser, en una classe de trenta-cinc— érem invisibles, i invisibles volíem quedar. La invisibilitat era la condició per no ser objecte d'escarni per tots els altres" (p. 64).

Aquesta primera inflexió tindrà un altre moment important quan l'autor assisteix, l'any 1985, al concert de Lluís Llach al Camp Nou. A partir d'aquí vindran altres cantants i, posteriorment, el descobriment dels primers escriptors en llengua catalana. L'autor recorda amb especial emoció, per exemple, la troballa que va suposar la compra de *Invasió subtil i altres contes*, de Pere Calders, en una llibreria de Camprodon. En aquests anys, la sortida del *Punt Catalunya Nord* i la incorporació de Lluís a la seva redacció van acabar marcant un camí en què l'opció pel català ja no tenia retorn. L'autor acaba el llibre amb aquestes paraules: "Ser escriptor en llengua catalana és la meua manera de ser de debò el que soc. Ho vaig acabar d'intuir a vint-i-quatre anys i, avui, trenta-dos anys més tard, crec que puc afirmar sense enrogir que no vaig equivocar-me" (p. 123).

Vistara en perspectiva, i corroborant el que afirmava Carme Junyent al seu llibre, Joan-Lluís Lluís posa al davant del lector la crua realitat de la situació de la llengua: "Sé que avui pot semblar extravagant imaginar una Catalunya Nord gairebé monolingüe en català, però va ser així fins als primers anys del segle XX. Les llengües poden desaparèixer a velocitats

sorprenents i, per exemple, puc testimoniar que en el meu mig segle i escaig de vida, el català haurà passat de ser una llengua sentida diàriament pels carrers de qualsevol poble a ser una raresa, una excepció. Un anhel cada vegada més utòpic" (p. 22).

Una fecunda trajectòria literària

Joan Lluís-Lluís és actualment, juntament amb Joan-Daniel Bezsonoff, l'autor de la Catalunya Nord amb una trajectòria literària més sòlida i reconeguda entre els lectors del Principat. Fa uns anys, vam dedicar a aquests dos autors un article en aquestes mateixes pàgines ("Des de la Catalunya Nord", *latortugaavui* núm. 22, abril de 2014) on repassàvem les seves obres més recents. Joan-Lluís Lluís, com hem dit, va exercir de periodista a *El Punt*, del qual va ser corresponsal a Perpinyà i responsable de la secció de cultura del setmanari "Punt Catalunya Nord". A més, va tenir una secció fixa sobre literatura popular catalana a la revista *L'Avenç*, i va ser l'autor de la secció "A cremallengües" al setmanari *Presència*, on publicava articles sobre la diversitat lingüística del món. Pel que fa a la seva obra narrativa, Lluís és autor de les novel·les *Els ulls de sorra* (1993), *Vagons robats* (1995), *Cirera* (1996), *El crim de l'escriptor cansat* (1999), *El dia de l'ós* (premi Creixells 2004) i *Aiguafang* (premi de la Crítica Serra d'Or 2008), totes publicades a Edicions de La Magrana, i de *Les cròniques del déu coix* (Proa, 2013), *El navegant* (Proa, 2016) i *Jo soc aquell que va matar Franco* (Proa, 2018, Premi Sant Jordi de novel·la).

A banda de la producció estrictament novel·lística, Joan-Lluís Lluís també és autor del provocador pamflet antifrancès

Conversa amb el meu gos sobre França i els francesos (La Magrana, 2002), del *Diccionari dels llocs imaginaris dels Països Catalans* (La Magrana, 2006), i de l'autèntic *tour de force* lingüístic que representa *Xocolata desfeta. Exercicis d'espill* (La Magrana, 2010) en què, a la manera de Raymond Queneau, Lluís escriu la mateixa breu història de 123 maneres diferents. Una autèntica delícia literària plena d'enginy, imaginació i domini de la llengua. Una selecció dels articles publicats a *Presència* constitueixen el volum *A cremallengua, elogi de la diversitat lingüística* (Viena, 2011), on podem trobar el vessant de l'autor més compromès amb el respecte a la diversitat lingüística i amb la reivindicació de la independència política dels Països Catalans.

I la qualitat de la llengua?

A part de les consideracions històriques o de futur que es plantegen a l'entorn de la llengua catalana, hi ha una altra preocupació que sovint és objecte de debat tant als mitjans de comunicació com a les xarxes socials: com és la llengua que fem servir? Parlem cada vegada pitjor? Cal corregir constantment la gent que es llença a parlar en català? Unes consideracions, doncs, al voltant de la qualitat actual de la llengua. En aquesta direcció fan aportacions molt interessants dues obres recents: *Corregir mata* (Viena Edicions, 2020), de Pau Vidal, i *Parla'm amb estil* (Eumo Editorial, 2020), de Magí Camps.

Pau Vidal (Vila de Gràcia, 1967) és traductor —amb especial dedicació a l'escriptor sicilià Andrea Camilleri—, novel·lista i, entre moltes altres col·laboracions en mitjans de comunicació escrits

i audiovisuals, és responsable dels mots encreuats en català del diari "El País". Més recentment ha format part de l'equip del programa de TV3 de divulgació sobre la llengua catalana *El llenguado*.

Pel que fa a la seva obra de contingut lingüístic, Vidal és autor de dos divertits —i excel·lentment documentats i escrits— llibres sobre lèxic. Es tracta de *En perill d'extinció. 100 paraules per salvar* (Empúries, 2005), obra en què presentava, per ordre alfabètic, un centenar de paraules que en la seva opinió s'estaven deixant de fer servir i de les quals feia una petita història i en justificava la necessitat de la seva conservació. Un llibre en el qual l'estil desenfadat i amè no estava renyit amb la precisió expositiva i amb el rigor filològic. En la mateixa línia, tot i que limitat a un àmbit de significat més concret, és el llibre *100 insults imprescindibles. Dels cretins, tòtils i poca-soltes a les putes i la seva descendència* (Cossetània Edicions, 2014), on Pau Vidal reivindicava la genuïnitat d'una bona colla de mots especialment pensats per poder insultar sense haver de recórrer als castellanismes habituals en aquestes situacions. El filòleg gracienc, molt sensibilitzat per la intromissió contínua del castellà, és autor també del diccionari d'interferències *El catanyol es cura. Interferències castellà/català* (Barcanova, 2012), un llibre que es presentava en forma de petit diccionari i que agrupava els errors en tres nivells: bàsic, mitjà i superior.

Més recentment, Pau Vidal havia publicat un llibre al meu entendre molt més ambiciós, ja que plantejava, a partir de dades objectives però també d'un bon nombre de percepcions subjectives,

una anàlisi en profunditat de la situació actual, interna i externa—és a dir, lingüística i sociolingüística— de la llengua catalana. I ho feia amb un text valent que s'atrevia a dir en veu alta el que molts no gosaven dir: que la situació actual de la llengua catalana és molt lluny de la normalitat que les enquestes ens volen fer creure. Es tractava de *El bilingüisme mata. Del canvi climàtic al canvi idiomàtic* (Pòrtic, 2015).

En aquell llibre, i en la línia de les afirmacions de Carme Junyent que hem comentat, l'autor hi denunciava els discurs oficial sobre la situació de la llengua—especialment respecte dels resultats aparentment miraculosos de la immersió lingüística i sobre la interpretació excessivament optimista de les enquestes— i es mostrava partidari amb arguments de pes de l'oficialitat única del català en un futur estat propi. Pel que fa al model de llengua, l'autor hi defensava la genuïnitat en l'expressió, especialment en el registre oral, i, més enllà de la batalla inútil per l'acceptació o no d'algunes paraules, mostrava la seva gran preocupació per la desfiguració que pateix la llengua en els seus aspectes més sistèmics, és a dir, en la morfologia i la sintaxi, que entre les generacions més joves són pràcticament calcades del castellà.

Pau Vidal

Corregir o no corregir

Corregir mata, el darrer títol de Pau Vidal, recull cinquanta-un articles—publicats originalment al diari digital Vilaweb entre els anys 2015 i 2019— que es presenten organitzats en cinc seccions: "Corregir mata", "Ells i nosaltres", "Nova gramàtica", "Creació lèxica" i "Els nous llenguatges" i que segueixen abordant les qüestions que fa anys preocupen l'autor. La lectura seguida dels textos dona al lector una molt bona idea de quines són les opinions de Vidal sobre la situació actual de la llengua catalana, tant pel que fa a la seva consideració social com a la seva qualitat, i constitueixen un bon balanç crític de les controvèrsies que ha tret el cap als mitjans de comunicació i a les xarxes socials en els darrers anys.

La situació de partida, segons l'autor, és inequívoca: "Han passat cinc anys, i allò que preveia *El bilingüisme mata* s'està acomplint

fil per randa: el codi es continua degradant a un ritme vertiginós enmig de la indiferència de la comunitat catalanoparlant. No de tota, esclar. Hi ha un percentatge de gent, els malalts de llengua, sincerament amoïnada per aquesta involució. Numèricament poc significatiu (filòlegs, lingüistes, estudiosos i lletraferits en general, algun escriptor...) però sobredimensionat a causa de la recurrència del debat en l'àmbit públic i els mitjans" (p. 9).

A la primera secció, hi trobarem moltes reflexions sobre la idoneïtat o no d'una certa pràctica, quasi patològica, de corregir que s'ha anat estenent com una taca d'oli en algunes xarxes socials i que al capdavant acaba fent molt més mal que bé a la llengua. Una de les conseqüències, segons Pau Vidal, d'aquest comportament és la següent: "Agafeu un catalanoparlant i tindreu un ésser que dubta, que desconfia del seu propi idiolecte, convençut que

parlar bé només està a l'altura dels qui en saben. I per això, quan surt de casa, mira d'imitar l'estàndard insípid i castellanitzat dels telenotícies o, encara pitjor, de les celebritats que fixen models (futbolistes semi-analfabets, polítics filigranescos, tertuliaires balbujejants)" (p. 43).

El segon apartat incideix més en els aspectes polítics que influeixen en els comportaments lingüístics de la societat —especialment a partir de les conseqüències de la irrupció del discurs anti-llengua catalana de Ciutadans—, mentre que les altres tres seccions contenen articles de contingut més gramatical, sempre escrits i pensats per a un públic no especialitzat. La preocupació de Pau Vidal per l'abassegadora interferència del castellà que es produeix en el registre col·loquial del català, en detriment de les expressions populars més genuïnes, és una de les constants d'aquests textos.

Una lectura molt profitosa, doncs, ja que, al meu entendre, a part de les opinions de l'autor sobre tots els aspectes que planteja, un dels grans mèrits del llibre és la demostració que, fins i tot més enllà de l'oralitat, també en la llengua escrita és possible fer servir un estil natural i flexible que, amb una dosi adequada de transgressió acadèmica i d'ironia, acaba esdevenint un autèntic plaer per al lector.

Buscant un model de llengua

L'últim títol que ressenyem avui és *Parla'm amb estil*, de Magí Camps (Barcelona, 1961), una obra que manté molts punts de contacte amb les opinions de Pau Vidal sobre el model de llengua que cal promoure, en aquest cas especialment centrat en l'estil de llengua que haurien d'oferir els mitjans de comunicació escrits.

Magí Camps és filòleg i periodista, i ha estat durant molts anys responsable lingüístic del diari *La Vanguardia*. Actualment exerceix de periodista cultural, és professor de traducció periodística de la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Pompeu Fabra i és membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. L'objectiu del llibre, segons el propi autor, és "fer reflexionar el lector: que prengui consciència que no és innocu fer servir una expressió o una altra; que no és el mateix que un periodista escrigui una paraula com l'ha sentida o fer un

pas endavant i posar-hi la que veritablement pertoca; que no és cap bestiesa parar-nos a pensar per què diem les coses d'una manera i no d'una altra" (p. 10).

El contingut del llibre —que aplega articles que Camps ha escrit de nou a partir dels que ha publicat setmanalment a *La Vanguardia* sota l'epígraf "Lletra petita"— es distribueix en diversos apartats que tracten aspectes més generals de l'ús del català ("Una llengua tot terreny"), de l'ús adequat que s'hauria de fer dels diccionaris ("Els diccionaris són eines, no lleis"), de la necessitat que els professionals que treballen amb la llengua tinguin una bona preparació lingüística ("Error o transgressió?"), de les decisions que podem prendre respecte de mots concrets ("Això no ho diu ningú!"), de l'oportunitat d'usar solucions morfosintàctiques que conformin un estil més natural ("Amb estil, sense perdre la gramàtica"), de consideracions

Magí Camps

sobre la traducció ("Traduir no es fa amb un pas") o sobre la puntuació i la presentació ("L'ortotipografia, l'estil fins a l'últim detall") i sobre la traducció o adaptació dels noms propis ("La fúria del déu SEO").

Un altre cop el llibre de Magí Camps és un exemple de com és possible escriure textos de divulgació lingüística clars, amens, i aptes per a un públic no especialitzat però interessat a millorar la qualitat i la naturalitat dels seus textos.

Per acabar, felicitem-nos també per l'aparició —amb motiu del desè aniversari de la seva mort— d'una nova edició, ara en format unificat, dels articles de contingut lingüístic de . Es tracta dels volums *Parlem-ne. Converses lingüístiques* (1990-1997) i *Plantem cara. Converses lingüístiques* (1998-2008), editats recentment per l'editorial Empúries. El primer reuneix els articles publicats al "Diari de Barcelona" (els onze primers) i al diari "Avui" (a partir del dotzè), i el segon conté els articles publicats al suplement "Cultura" del diari "Avui". Aquest

darrer, a més, inclou diversos índexs temàtics —de noms de persones, entitats, obres, paraules i conceptes— que el fa una eina utilíssima de consulta tant per als professionals de la llengua com per a qualsevol persona interessada a aprofundir en algun aspecte concret de la gramàtica.

**Parla'm
amb estil**
— Magí Camps

E Empúries